

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองน่าน

นางสาวกุลภา ชัยรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางผังเมือง   ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์   จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

TRANSFORMATION OF URBAN STRUCTURE AND PHYSICAL ELEMENTS OF NAN CITY

Miss Kullapa Chairat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning Program in Urban Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

511010

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของ
เมืองน่าน

โดย

นางสาว กุลภา ชัยรัตน์

สาขาวิชา

การวางผังเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรินทร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี ทายตะคุ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรินทร์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพรัตน์ ตาปานานนท์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ประสงค์ เขี่ยมอนันต์)

กฤดา ชัยรัตน์ : การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองน่าน
(TRANSFORMATION OF URBAN STRUCTURE AND PHYSICAL ELEMENTS OF
NAN CITY) อ. ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์, 200 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองน่าน
ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบของเมืองน่าน 3)
เสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการคงไว้ซึ่งองค์ประกอบของเมืองน่าน ในบริบททางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ
ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยต่างๆ

วิธีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง ดำเนินการโดย
วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ รูปร่างของเมือง รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน รูปแบบการคมนาคม และสิ่งปลูกสร้าง
พบว่า เมืองน่านในยุคเมืองปัวและเวียงภูเพียงแท้แห่งมีโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพที่คล้ายคลึงกัน
คือ มีการสร้างเมืองบนพื้นที่สูง รูปร่างของเมืองเป็นรูปวงรีตามลักษณะภูมิประเทศ และมีพระธาตุเจดีย์บนดอย
เป็นศูนย์กลางของเมือง อันเป็นรูปแบบของเมืองในวัฒนธรรมของเมืองในกลุ่มแม่น้ำกก ต่อมาในยุคเวียงใต้เมือง
น่านมีการตั้งเมืองอยู่บนที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ อันเป็นรูปแบบจากวัฒนธรรมจากทราวดี รูปร่างของเมืองเป็น
รูปทรงอิสระ คล้ายวงกลม ในช่วงยุคเวียงใต้นี้ เมืองน่านตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรล้านนา ทำให้อิทธิพล
ของวัฒนธรรมล้านนาเข้ามามีบทบาทในเมืองน่าน เห็นได้จาก องค์ประกอบเมืองที่เป็นแบบแผนของล้านนา อัน
ได้แก่ ช่วงเมือง และมิ่งเมือง รวมถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมล้านนาในวัดสำคัญหลายแห่ง ยุคเวียงดงพระเนตร
เมืองน่านได้รับอิทธิพลจากเชียงใหม่ประกอบกับมีวิทยาการที่พัฒนาขึ้นทำให้รูปทรงของเมืองมีลักษณะเป็น
สี่เหลี่ยมทรงเรขาคณิต ยุคเวียงน่านในช่วง พ.ศ.2400 เมืองน่านพัฒนาเป็นเมืองที่มีแบบแผนตามคติความเชื่อ
ของเมืองล้านนาอย่างสมบูรณ์ องค์ประกอบภายในเมืองประกอบไปด้วย หอคำ ช่วงเมือง มิ่งเมือง สะดือเมือง
พระธาตุใจกลางเมือง รวมถึงวัดสำคัญอีกหลายแห่ง ที่ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ยุคเทศบาลเมืองน่าน
เกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการปฏิรูปการปกครอง เมืองน่านกลายเป็นเมืองที่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการ
ปกครองและพาณิชย์กรรมของจังหวัด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพอย่าง
ชัดเจน โดยเฉพาะรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่ไม่มีการแบ่งโซนตามชนชั้น เกิดย่านพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่
ขึ้นภายในตัวเมือง รวมถึงการตั้งถิ่นฐานที่เปลี่ยนจากการตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัวเป็นการตั้งถิ่นฐานตาม
เส้นทางคมนาคม องค์ประกอบบางอย่างของเมืองหมดความสำคัญและถูกรื้อถอนทำลายลง อาทิ กำแพงเมือง
ประตูเมือง ป้อมปืนใหญ่ ในขณะที่วัด ช่วงเมือง มิ่งเมือง สะดือเมือง ยังคงอยู่ แต่กำลังถูกคุกคามจากกระแส
การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาเมืองน่าน ได้แก่ การกำหนด
แผนการอนุรักษ์คุณค่าและเอกลักษณ์ของเมืองน่านให้คงอยู่ โดยใช้มาตรการทางกฎหมายเข้าควบคุมพื้นที่
ภายในเขตเมืองเก่าและพื้นที่ต่อเนื่องของเมือง ควบคู่ไปกับการปลูกจิตสำนึกของคนในเมืองให้ตระหนักถึง
ความสำคัญขององค์ประกอบของเมืองเก่าอีกด้วย

ภาควิชา..... การวางแผนภาคและเมือง.....

สาขาวิชา..... การวางแผนเมือง.....

ปีการศึกษา..... 2551.....

ลายมือชื่อนิสิต..... น.น..... 8/7/2551.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์.....

4874107625 : MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD: TRANSFORMATION / PHYSICAL / ELEMENT / URBAN STRUCTURE /
BELIEVE /SETTLEMENT

KULLAPA CHAIRAT: TRANSFORMATION OF URBAN STRUCTURE AND
PHYSICALELEMENTS OF NAN CITY. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF.
SIRIWAN SILAPACHARANAN, Ph.D. 200 pp.

The objectives of the research are 1) to study on the transformation of urban structure and physical elements of Nan city from the past to present, 2) to study the factors that affect the transformation of urban structure and physical elements of Nan city and 3) to suggest policies in order to maintain the elements of Nan city in cultural, social and economic contexts among the transformation of time.

The methods to study the transformation of urban structure and physical elements of Nan city are; to study pattern, form, land use, transportation and building pattern. The research finds out that Nan city during Mueang Pua and Wiang Phu Phiang Chae Haeng period had similar structure and physical elements. These are 1) the city formation is on the high land 2) the urban form is oval influenced by the topography 3) there is a relic pagoda on the hill. This is the prototype city center pattern in Kok river watershed. During Wiang Tai period, Nan city was located near the basin and its structure was influenced by Dvaravati culture. Thus, Nan city shape was a free form and almost round. Later, Nan city was colonized by the Kingdom of Lanna. Therefore, the influence of Elements of Lanna pattern can be seen in Nan city. Those are Kuang Muang (public space), Ming Muang (city pillar) and Lanna architecture in many magnificent temples. During Wiang Dong Phranet period, Nan city was influenced by Chiang Mai and technology so its shape was a rectangular form. During Wiang Nan period around 2400 B.E., Nan city was developed to be a Lanna city. The elements of the city consist of Ho-kham (palace), Kuang Muang (public space), Ming Muang (city pillar), Sadue Muang (center city), Pra -Tat in the center city (a relic of the Buddha) and many important temples which can be found now. During Nan municipality period, the city transformation occurred due to the political reform. Nan city turned to be the center of administration and commerce of the province. The transformation of urban structure and physical elements were obviously occurred especially the landuse was not classified by social classes. The commercial area expanded occurred in the city. The settlement form changed from a cluster to be a linear pattern. Also some elements of city such as city wall, city gate and fort lose their importance and were demolished. Anyway, temples, Kuang Muang, Ming Muang and Sadue Muang are still exist, even though it has been influenced by globalization. According to the development policy, it is suggested that the historical tourism should be promoted together with the maintainance of the identity of the old town.

Department Urban and Regional Planning Student's signature PM Pua
Field of study Urban Planning Advisor's signature Sirivan Silapach
Academic year 2008

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาเสียสละเวลา เพื่อให้คำปรึกษา ให้การแนะนำและให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และท่านคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อันได้แก่ ผศ.ดร.ดุษฎี ทายตะคุ ผศ.ดร.นพนันท์ ตาปนานนท์ และ รศ. ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ ที่กรุณาให้คำแนะนำอย่างดีจนเป็นวิทยานิพนธ์ที่เรียบร้อยสมบูรณ์ได้ อีกทั้งขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง ที่ได้อบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการด้วยดีตลอดการศึกษา และขอขอบคุณ คุณกุลยาและคุณแสงจันทร์ ที่อำนวยความสะดวกด้านการประสานงานต่าง ๆ

ขอขอบคุณทุกๆ ท่านในเมืองน่าน ที่ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี และช่วยเหลืออนุเคราะห์ข้อมูลอย่างเต็มที่

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นฝั่งเมือง 30 ที่เรียนด้วยกันมาและร่วมเป็นกำลังใจให้กันเสมอ โดยเฉพาะคุณปัฐมา คุณวันวิสาข์ คุณเศรษฐวรรณ คุณบุลวัชร ที่มีส่วนสำคัญในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทั้งด้านคำปรึกษาและการเก็บข้อมูล ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ สบพ. ที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจให้เสมอมา และเพื่อน พี่ น้องอีกหลายคนที่ยอเยยแนะนำ และให้กำลังใจ และทุกท่านที่ได้ช่วยผลักดันงานชิ้นนี้ให้สำเร็จลง จึงขอขอบคุณอย่างจริงใจ

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัวที่คอยห่วงใยและเป็นกำลังใจที่ดีที่สุดตลอดระยะเวลาในการศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฐ
สารบัญแผนที่	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามในการวิจัย.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	2
1.4 ขอบเขตการศึกษา	2
1.5 ขั้นตอนการศึกษา	2
1.6 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	4
1.6.1 ข้อมูลปฐมภูมิ.....	4
1.6.2 ข้อมูลทุติยภูมิ.....	4
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์.....	6
2.1.1 รูปแบบของการตั้งถิ่นฐาน.....	6
2.1.2 องค์ประกอบของการตั้งถิ่นฐาน	8
2.1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน.....	9
2.2 แนวความคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงของเมือง	13
2.2.1 แนวความคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลง	13
2.2.2 การเปลี่ยนแปลงของเมือง.....	14
2.3 แนวคิดเรื่องโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง	15
2.3.1 การก่อรูปของเมือง (Urban Forms).....	15
2.3.2 องค์ประกอบของเมือง	16

2.3.3	คุณค่าและเอกลักษณ์ของเมือง.....	19
2.4	แนวความคิดเกี่ยวกับเมืองในอาณาจักรล้านนา.....	20
2.4.1	อาณาเขตของล้านนา.....	20
2.4.2	สภาพภูมิศาสตร์ของล้านนา.....	21
2.4.3	การตั้งถิ่นฐานของล้านนา.....	22
2.4.4	คติความเชื่อในการสร้างเมืองของล้านนา.....	23
2.4.5	ส่วนบนของร่างกาย หรือที่เรียกว่า หัวเวียง เป็นอาณาบริเวณที่มา แห่งอำนาจ หรือความยิ่งใหญ่ ประกอบไปด้วยบริเวณสำคัญเปรียบเสมือนส่วนศีรษะ ลำตัว และแขน ซึ่งจะเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญ หรือสิ่งมงคลของเมือง	25
2.4.6	สิ่งปลูกสร้างที่เป็นองค์ประกอบของเมืองตามคติความเชื่อของล้านนา.....	28
2.5	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
2.6	สรุปแนวความคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม.....	33
บทที่ 3 ขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัย.....		35
3.1	กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	35
3.2	ขั้นตอนการวิจัย.....	36
3.3	ระเบียบวิธีวิจัย	37
3.3.1	การศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองน่านตั้งแต่อดีตจน ถึงปัจจุบัน	37
3.3.2	ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพ ของเมืองน่าน.....	38
3.3.3	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
3.3.4	การเก็บและรวบรวมข้อมูล	39
3.4	การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล	40
3.4.1	การประมวลผล	40
3.4.2	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40

บทที่ 4 ประวัติศาสตร์และสภาพทั่วไปของเมืองน่าน.....	41
4.1 ประวัติศาสตร์ของเมืองน่าน.....	41
4.2 วิวัฒนาการตั้งถิ่นฐานของเมืองน่าน.....	43
4.2.1 ยุคเมืองบัว (วรนคร) (พุทธศตวรรษที่ 18 พ.ศ. 1902)	44
4.2.2 ยุคเวียงภูเพียงแช่แห้ง (พ.ศ. 1902 - 1911)	45
4.2.3 ยุคเวียงใต้ (พ.ศ. 1911 - 2362)	46
4.2.4 ยุคเวียงดงพระเนตรหรือเวียงเหนือ (พ.ศ. 2362 - 2397)	47
4.2.5 ยุคเวียงน่าน (พ.ศ.2397 - 2474).....	48
4.2.6 ยุคเทศบาลเมืองน่าน (พ.ศ .2474 - ปัจจุบัน).....	49
4.3 ลักษณะทางกายภาพทั่วไป.....	53
4.3.1 ลักษณะภูมิศาสตร์ ขอบเขตการปกครอง	53
4.3.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองน่าน.....	56
4.3.3 กรรมสิทธิ์ที่ดิน.....	60
4.3.4 การคมนาคม.....	60
4.4 ลักษณะทางสังคมและประชากร.....	64
4.4.1 พัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณี	64
4.4.2 ลักษณะทางประชากรในปัจจุบัน	65
4.5 ลักษณะทางเศรษฐกิจ.....	66
4.6 แผนพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อเมือง.....	66
4.6.1 การประกาศพื้นที่เมืองแก่น่าน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการ อนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546.....	66
4.6.2 กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน.....	67
4.6.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554).....	68
4.6.4 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนากาดเหนือกลุ่มล้านนา	69
4.6.5 แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดน่าน	69

บทที่ 5 โครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองน่าน	71
5.1 ยุคเมืองบัว (วรรณคร) (พุทธศตวรรษที่ 18 พ.ศ. 1902)	71
5.1.1 สถาปัตยกรรมชาติ	71
5.1.2 สถาปทางสังคม.....	71
5.1.3 โครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองบัว	72
5.2 ยุคเวียงภูเพียงแช่แห้ง (พ.ศ. 1902 - 1911)	75
5.2.1 สถาปัตยกรรมชาติ	75
5.2.2 สถาปทางสังคม.....	77
5.2.3 โครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเวียงภูเพียงแช่แห้ง	78
5.2.4 สรุปรูปโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเวียงภูเพียงแช่แห้ง.....	83
5.3 ยุคเวียงใต้ (พ.ศ. 1911 - 2362)	87
5.3.1 สถาปัตยกรรมชาติ	87
5.3.2 สถาปทางสังคม.....	90
5.3.3 โครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองน่านในยุคเวียงใต้	92
5.3.4 สรุปรูปโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองน่านในยุคเวียงใต้	101
5.4 ยุคเวียงดงพระเนตร (เวียงเหนือ) (พ.ศ. 2362 – 2397)	104
5.4.1 สถาปัตยกรรมชาติ	104
5.4.2 สถาปสังคม	104
5.4.3 โครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเวียงดงพระเนตร.....	106
5.4.4 โครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเวียงดงพระเนตร.....	113
5.5 ยุคเวียงน่าน (พ.ศ. 2397 – 2474).....	115
5.5.1 สถาปัตยกรรมชาติ	115
5.5.2 สถาปทางสังคม.....	115
5.5.3 โครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเวียงน่าน	118
5.5.4 สรุปรูปโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองน่านในยุคเวียงน่าน.....	136
5.6 ยุคเทศบาลเมืองน่าน (พ.ศ. 2474 ปัจจุบัน).....	140
5.6.1 สถาปัตยกรรมชาติ	140
5.6.2 สถาปทางสังคม.....	140

	หน้า
5.6.3 โครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพยุคเทศบาลเมืองน่าน	144
5.6.4 สรุปโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเทศบาลเมืองน่าน.....	159
5.7 สรุปผลการศึกษา.....	162
5.7.1 การตั้งถิ่นฐานของเมืองน่านและทิศทางการขยายตัวของเมืองในอนาคต.....	162
5.7.2 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ รูปร่างของเมืองน่าน.....	165
5.7.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน	169
5.7.4 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการคมนาคม	173
บทที่ 6 บทสรุปและเสนอแนะ.....	182
6.1 สรุปการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมืองน่าน.....	182
6.2 สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง .	190
6.3 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 5 ของเมืองน่านตามแนวความคิด ของ Doxiadis.....	192
6.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาเมืองน่าน.....	193
รายการอ้างอิง.....	196
ประวัติผู้เขียน.....	200

สารบัญตาราง

ตารางที่ 2.1	กิจกรรมทางเศรษฐกิจกับการตั้งถิ่นฐาน	12
ตารางที่ 3.1	ช่วงเวลาการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพ ของเมืองน่าน	37
ตารางที่ 4.1	สรุปยุคสมัยและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของเมืองน่าน	52

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ตามแนวคิด Doxiadis	9
ภาพที่ 2.2 ดินแดนล้านนา	21
ภาพที่ 2.3 รูปจำลองระบบจักรวาลในลัทธิฮินดูผสมพุทธ	23
ภาพที่ 2.4 คติความเชื่อเรื่องเมืองมีชีวิต	26
ภาพที่ 4.1 บริเวณใจเมืองน่าน	67
ภาพที่ 4.2 เส้นทางการค้าจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น	67
ภาพที่ 5.1 ตำแหน่งที่ตั้งของเมืองบัวและบริเวณชุมชนโบราณ	73
ภาพที่ 5.2 สรุปโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเมืองบัว	74
ภาพที่ 5.3 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเมืองบัว	75
ภาพที่ 5.4 ที่ตั้งของเมืองวรรณครและเวียงภูเพียงแช่แห้ง	76
ภาพที่ 5.5 สภาพภูมิประเทศของเวียงภูเพียงแช่แห้ง	77
ภาพที่ 5.6 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพในยุค เวียงภูเพียงแช่แห้ง	85
ภาพที่ 5.7 สภาพภูมิประเทศในยุคเวียงใต้	88
ภาพที่ 5.8 ตำแหน่งที่ตั้งอุทยานหลวงสวนหอม สวนดอก สวนตาล และสภาพในปัจจุบัน	90
ภาพที่ 5.9 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเวียงใต้	102
ภาพที่ 5.10 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเวียง ดงพระเนตร	113
ภาพที่ 5.11 ทักษาเมืองน่านตามแกนตะวันออก - ตะวันตก	116
ภาพที่ 5.12 การใช้ประโยชน์ที่ดินที่สัมพันธ์กับระบบทักษะของเมืองน่าน	122
ภาพที่ 5.13 สภาพบ้านเรือนของเมืองน่านในพ.ศ. 2400	123
ภาพที่ 5.14 สภาพความเป็นอยู่ของเมืองน่านในเขตกำแพงเมือง	123
ภาพที่ 5.15 ภาพลายเส้นประตูเมืองน่านทางด้านทิศตะวันออกในสมัยรัชกาลที่ 5	132
ภาพที่ 5.16 ภาพกำแพงเมืองน่านทางด้านทิศตะวันออกในสมัยรัชกาลที่ 5	132
ภาพที่ 5.17 ภาพกำแพงเมืองน่านในสมัยรัชกาลที่ 5	133
ภาพที่ 5.18 ภาพกำแพงเมืองน่านในสมัยรัชกาลที่ 6	133
ภาพที่ 5.19 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพในยุค เวียงน่าน	138

	หน้า
ภาพที่ 5.20 การเปลี่ยนแปลงของเมืองน่านจากนโยบายการพัฒนาเมือง.....	142
ภาพที่ 5.21 สภาพกำแพงเมืองเวียงน่านในปัจจุบัน.....	153
ภาพที่ 5.22 สภาพกำแพงเมืองเวียงภูเพียงแช่แห้งในปัจจุบัน	154
ภาพที่ 5.23 สภาพกำแพงชั้นนอกเวียงใต้ในปัจจุบัน.....	155
ภาพที่ 5.24 สภาพกำแพงเมืองเวียงดงพระเนตรในปัจจุบัน.....	156
ภาพที่ 5.25 ตำแหน่งประตูเมืองน่านในอดีต	157
ภาพที่ 5.26 ตำแหน่งประตูเวียงดงพระเนตรในอดีต.....	158
ภาพที่ 5.27 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเทศบาลเมืองน่าน.....	160
ภาพที่ 5.28 การตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่มของเมืองน่าน	162
ภาพที่ 5.29 การตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคมของเมืองน่าน.....	163
ภาพที่ 5.30 การขยายตัวของเมืองน่านในพ.ศ. 2520 2535 และ 2545.....	164
ภาพที่ 5.31 แนวโน้มการขยายตัวของเมืองน่าน	165
ภาพที่ 5.32 เปรียบเทียบรูปแบบ รูปร่างของเมืองน่านในแต่ละยุคสมัย.....	167
ภาพที่ 5.33 เปรียบเทียบรูปแบบ รูปร่างของเมืองในยุคเทศบาลเมืองน่านกับเมืองในยุคสมัยต่างๆ.....	168
ภาพที่ 5.34 การใช้ประโยชน์ที่ดินในยุคเวียงภูเพียงแช่แห้ง (พ.ศ. 1902 - 1911)	170
ภาพที่ 5.35 การใช้ประโยชน์ที่ดินในยุคเวียงใต้ (พ.ศ. 1911 - 2362).....	170
ภาพที่ 5.36 การใช้ประโยชน์ที่ดินในยุคเวียงดงพระเนตร (พ.ศ. 2362 - 2397).....	171
ภาพที่ 5.37 การใช้ประโยชน์ที่ดินในยุคเวียงน่าน (พ.ศ.2397 - 2474)	171
ภาพที่ 5.38 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สำคัญของเมืองน่าน ตั้งแต่ พ.ศ. 1911 - ปัจจุบัน	171
ภาพที่ 5.39 รูปแบบการคมนาคมยุคเวียงภูเพียงแช่แห้ง	174
ภาพที่ 5.40 รูปแบบการคมนาคมยุคเวียงใต้	174
ภาพที่ 5.41 รูปแบบการคมนาคมยุคเวียงดงพระเนตร.....	175
ภาพที่ 5.42 รูปแบบการคมนาคมยุคเวียงน่าน.....	175
ภาพที่ 5.43 การเปลี่ยนแปลงเส้นทางคมนาคมในยุคเทศบาลเมืองน่าน.....	176
ภาพที่ 5.44 ลำดับศักยภาพถนนในยุคเทศบาลเมืองน่าน.....	175

ภาพที่ 5.45	สิ่งปลูกสร้างของเมืองในยุคเวียงภูเพียงแช่แห้ง	180
ภาพที่ 5.46	สิ่งปลูกสร้างของเมืองในยุคเวียงใต้และเวียงน่าน	180
ภาพที่ 5.47	สิ่งปลูกสร้างของเมืองในยุคเวียงดงพระเนตร	181
ภาพที่ 5.48	สิ่งปลูกสร้างของเมืองในยุคเทศบาลเมืองน่าน	181

สารบัญแนที่

	หน้า
แผนที่ 1.1 พื้นที่ศึกษา.....	3
แผนที่ 4.1 ตำแหน่งที่ตั้งเมืองน่าน.....	50
แผนที่ 4.2 การตั้งถิ่นฐานของเมืองน่านในยุคสมัยต่างๆ.....	51
แผนที่ 4.3 เขตการปกครองจังหวัดน่าน.....	54
แผนที่ 4.4 ลักษณะภูมิประเทศจังหวัดน่าน.....	55
แผนที่ 4.5 ขอบเขตการปกครองจังหวัดน่าน.....	57
แผนที่ 4.6 การใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดน่าน.....	59
แผนที่ 4.7 กรรมสิทธิ์ที่ดินจังหวัดน่าน.....	61
แผนที่ 4.8 เส้นทางคมนาคมในเขตเทศบาลเมืองน่าน.....	63
แผนที่ 5.1 รูปแบบ รูปร่างของเมืองในยุคเวียงภูเพียงแช่แห้ง.....	79
แผนที่ 5.2 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในยุคเวียงภูเพียงแช่แห้ง.....	81
แผนที่ 5.3 รูปแบบการคมนาคมในยุคเวียงภูเพียงแช่แห้ง.....	82
แผนที่ 5.4 สิ่งปลูกสร้างในยุคเวียงภูเพียงแช่แห้ง.....	84
แผนที่ 5.5 สรุปลองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเวียงใต้.....	86
แผนที่ 5.6 รูปแบบ รูปร่างของเมืองในยุคเวียงใต้.....	93
แผนที่ 5.7 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในยุคเวียงใต้.....	95
แผนที่ 5.8 รูปแบบการคมนาคมในยุคเวียงใต้.....	97
แผนที่ 5.9 สิ่งปลูกสร้างในยุคเวียงใต้.....	100
แผนที่ 5.10 สรุปลองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเวียงใต้.....	103
แผนที่ 5.11 สภาพภูมิประเทศของเมืองในยุคเวียงดงพระเนตร.....	105
แผนที่ 5.12 รูปแบบ รูปร่างของเมืองในยุคเวียงดงพระเนตร.....	107
แผนที่ 5.13 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในยุคเวียงดงพระเนตร.....	109
แผนที่ 5.14 รูปแบบการคมนาคมในยุคเวียงดงพระเนตร.....	110
แผนที่ 5.15 สิ่งปลูกสร้างในยุคเวียงดงพระเนตร.....	112
แผนที่ 5.16 สรุปลองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเวียงดงพระเนตร.....	114
แผนที่ 5.17 รูปแบบ รูปร่างของเมืองในยุคเวียงน่าน.....	119
แผนที่ 5.18 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในยุคเวียงน่าน.....	121
แผนที่ 5.19 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงท้ายของยุคเวียงน่าน.....	125

	หน้า
แผนที่ 5.20 รูปแบบการคมนาคมในยุคเวียงน่าน	110
แผนที่ 5.21 ตำแหน่งและบทบาทของประตูเมืองในยุคเวียงน่าน	127
แผนที่ 5.22 สิ่งปลูกสร้างในยุคเวียงน่าน.....	137
แผนที่ 5.23 สรุปลองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเวียงน่าน	139
แผนที่ 5.24 รูปร่าง รูปแบบของเมืองในยุคเทศบาลเมืองน่าน	145
แผนที่ 5.25 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในยุคเทศบาลเมืองน่าน.....	147
แผนที่ 5.26 รูปแบบการคมนาคมในยุคเทศบาลเมืองน่าน.....	150
แผนที่ 5.27 สิ่งปลูกสร้างที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองและคงความสำคัญในปัจจุบัน	152
แผนที่ 5.28 สรุปลโครงสร้างและองค์ประกอบทางกายภาพในยุคเทศบาลเมืองน่าน	161